

เพื่อปรับปรุงกระบวนการขึ้นทะเบียน สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ปิระยศ แข็งขันและ รวีวรรณ อินทริวิชา

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช

กฎหมายฉบับแรก คือ พ.ร.บ. วัตถุมีพิษ พ.ศ. **2510**

- พ.ร.บ. วัตถุมีพิษ(ฉบับที่ **2**) พ.ศ.2516
- พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. **2535**
- พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. (ฉบับที่ **2**)**2544**
- พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. (ฉบับที่ **3**)**2551**

พ.ร.บ. วัตถุอันตราย 2535

กำหนดมาตรการในการควบคุมวัตถุอันตราย 3 ประการ คือ

1 กำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนเพื่อเลือกสารเคมีที่มีประสิทธิภาพดีและมีพิษน้อยเพื่อใช้ควบคุมศัตรูพืช

2 มีการควบคุมธุรกิจนำเข้า ผลิต ส่งออก ขาย ใช้รับจ้างและการเก็บรักษา สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยการออกใบอนุญาตประกอบกิจการให้

3 มีการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ในท้องตลาดและตรวจสอบดำเนินคดีต่อผู้ฝ่าฝืน

สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช

ถือเป็น “วัตถุอันตราย” ตามความหมายของคำ
ว่าวัตถุอันตรายในมาตรา 4 อนุมาตรา 10

“วัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใด
ที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่ บุคคล สัตว์ พืช
ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม”

การควบคุมสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช

- ตาม พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 แบ่ง วัตถุอันตรายออกเป็น 4 ชนิด ตามชื่อ คุณสมบัติและชนิดของวัตถุอันตราย ดังนี้

ชนิดที่ 1. วัตถุที่มีอันตรายน้อย การผลิต การนำเข้า การส่งออก การครอบครอง เพียงแต่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดขึ้นก็สามารถประกอบการได้

ชนิดที่ 2. วัตถุที่มีอันตรายน้อย การผลิต การนำเข้า การส่งออก การครอบครอง ต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ความปลอดภัยที่กำหนดขึ้น หากเป็นวัตถุอันตรายชนิดใหม่ต้องนำไปขึ้นทะเบียนก่อน

- ชนิดที่ 3. วัตถุที่มีอันตรายสูง การผลิต การนำเข้า การส่งออก การครอบครอง ต้องได้รับใบอนุญาตหากเป็นวัตถุอันตรายชนิดใหม่
ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ความปลอดภัยที่กำหนด
- ชนิดที่ 4. วัตถุที่มีอันตรายชนิดร้ายแรง ห้ามมิให้มีการผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือมิไว้ในครอบครองแต่อย่างใด

กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ได้ออกประกาศกำหนดให้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชทุกชนิดเป็นวัตถุอันตรายทางการเกษตรชนิดที่ **2 3 และ 4** ที่ต้องกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด

ซึ่งการผลิตหรือการนำเข้าซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ **2** หรือ **3** ที่อยู่นอก
รายชื่อที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาจะต้องนำมาขึ้นทะเบียนต่อพนักงาน
เจ้าหน้าที่ก่อนและเมื่อได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนแล้วจึงจะผลิตหรือ
นำเข้าได้

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ออกประกาศกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ
ขั้นตอน ในการดำเนินการขึ้นทะเบียน ไร่ดังนี้

ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าต้องยื่นคำขอขึ้นทะเบียนต่อพนักงาน เจ้าหน้าที่ฝ่ายวัตถุมีพิษ กองควบคุมพืชและวัสดุ การเกษตร กรมวิชาการเกษตร

ซึ่ง แบ่งออกเป็น **3** ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ **1** ทดลองเบื้องต้นเพื่อทราบประสิทธิภาพและข้อมูลพืชเทียบพลับ

ขั้นตอนที่ **2** การทดลองชั่วคราวเพื่อสาธิตการใช้และข้อมูลพืชระยะปานกลาง

ขั้นตอนที่ **3** การประเมินผลขั้นสุดท้ายเพื่อรับการขึ้นทะเบียนโดยพนักงานเจ้าหน้าที่
จะประเมินผลการทดลองความปลอดภัยต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมเพียงพอต่อ
การใช้ ซึ่งรวมทั้งพืชเรื้อรังระยะยาว (**2** ปี) ต่อสัตว์ทดลอง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมสารป้องกันศัตรูพืช

1 คณะกรรมการวัตถุอันตราย (มาตรา 6) ประกอบด้วย

- ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นประธาน
- ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- อธิบดีกรมการขนส่ง
- อธิบดีกรมการค้าภายใน
- อธิบดีกรมการแพทย์
- อธิบดีกรมควบคุมพิษ
- อธิบดีกรมธุรกิจพลังงาน
- อธิบดีกรมประมง
- อธิบดีกรมปศุสัตว์
- อธิบดีกรมวิชาการเกษตร
- อธิบดีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
- อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
- เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา
- เลขาธิการสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ
- เลขาธิการสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
- ผู้แทนกระทรวงกลาโหม
- ผู้แทนกระทรวงคมนาคม
- ผู้แทนสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
- ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรี้แต่งตั้งไม่เกิน **10** คน เป็นกรรมการและอธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นกรรมการและเลขานุการ และผู้แทนธุรกิจพลังงาน ผู้แทนโรงงานอุตสาหกรรม ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และผู้แทนสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

บทบาท อำนาจหน้าที่(มาตรา 7)

- 1 กำหนดนโยบาย มาตรการและแผนการกำกับดูแลวัตถุอันตราย
- 2 ให้ความเห็นชอบต่อรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบในการออกประกาศ
- 3 ให้คำแนะนำแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการรับขึ้นทะเบียนหรือเพิกถอนทะเบียนวัตถุอันตราย
- 4 ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ ในเรื่องเกี่ยวกับวัตถุอันตราย
- 5 พิจารณาเรื่องร้องเรียนจากผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากวัตถุอันตราย

- **6** แจ้างหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับวัตถุอันตรายให้ประชาชนได้ทราบ
- **7** สอดส่อง ดูแล ให้คำแนะนำและเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเกี่ยวกับวัตถุอันตรายต่างๆให้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด
- **8** เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการควบคุมวัตถุอันตรายและการป้องกัน การเี่ยวหาความเสียหายอันเกิดจากวัตถุอันตราย
- **9** ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดไว้

2 กรมวิชาการเกษตร

ได้กำหนดมาตรฐานการควบคุมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชไว้ 5 ประการ คือ

1 ให้แบ่งวัตถุอันตรายออกเป็น 4 ชนิด ตามความจำเป็นต่อการควบคุม

2 กำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายเพื่อเลือกวัตถุอันตรายที่มีประสิทธิภาพและปลอดภัยใช้ในประเทศ

3 ออกใบอนุญาตเพื่อควบคุมการผลิต นำเข้า ส่งออก และมีไว้ในครอบครองซึ่งครอบคลุมแหล่งผลิต สถานที่ผลิต ฉลาก ภาชนะบรรจุ การขนส่งและการเก็บรักษา

4 การควบคุมผลิตภัณฑ์ในตลาด

5 การติดตามปัญหาจากการใช้ พิษภัย และผลกระทบการใช้และประเมินความเสี่ยง

3 สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

- มีอำนาจหน้าที่ ตามมาตรา **51** แห่ง พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. **2535** ได้กำหนดให้การควบคุมโฆษณาวัตถุอันตรายทางการเกษตร ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค

สภาพปัญหาที่พบจากการศึกษา

1 พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ไม่ได้เป็นกฎหมายเฉพาะ สำหรับใช้
ในการควบคุมสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชเท่านั้น แต่เป็นกฎหมายรวมที่ใช้
ควบคุมสารเคมีทุกชนิดในประเทศ ดังนั้น แนวทางการควบคุมสารป้องกัน
กำจัด ศัตรูพืชจึงเป็นแนวทางกว้างๆ เท่านั้นส่งผลให้การบังคับใช้มาตรการ
ต่างไม่ป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน

2 ขั้นตอนการขึ้นทะเบียนสารป้องกันกำจัดศัตรูตามประกาศกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นผู้ได้รับ
ผลกระทบโดยตรง

3 การทำงานของหน่วยงานผู้รับผิดชอบวัตถุอันตรายเป็นแบบรวมงานทุก
อย่างในทีเดียวไม่มีการกระจายการทำงานเพื่อประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็น
อำนาจหน้าที่ในการขึ้นทะเบียน ออกใบอนุญาต ตรวจสอบ ส่งเสริม
กำกับดูแล ดังนั้นจึงส่งผลให้ภาครัฐไม่สามารถเน้นบทบาทในการ
ตรวจสอบคุณภาพการผลิต การนำเข้า หรือการครอบครองวัตถุอันตราย
ได้อย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะ

- แก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. วัตถุอันตราย 2535 โดย
  - ควรกำหนดกฎหมายและองค์ที่ทำหน้าที่เฉพาะในการควบคุมจัดการสารเคมีทางการเกษตรและสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยเฉพาะ
  - ควรกำหนดให้เจ้าหน้าที่เปิดเผยขั้นตอนในการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายทุกชนิด
  - ควรกำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียในการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย นำเสนอข้อมูลที่ใช้ประกอบการพิจารณาตลอดจนนำข้อมูลนั้นไปประกอบการพิจารณาการขึ้นทะเบียนด้วย
  - ควรแยกหน่วยงานในการรับผิดชอบการขึ้นทะเบียนกับการตรวจคุณภาพและการครอบครองอย่างชัดเจน

แนวทางการเฝ้าระวังการขึ้นทะเบียนสาร 4 ชนิด

- 1** ควรส่งเรื่องร้องเรียนถึงผลกระทบของสารทั้ง 4 ชนิดไปยังคณะกรรมการวัตถุอันตรายเพื่อให้คณะกรรมการดำเนินการยับยั้งและไม่รับขึ้นทะเบียนสารเคมีดังกล่าวต่อไปตามอำนาจหน้าที่ของตน(พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535)
- 2** ยื่นคำร้องต่อกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อขอให้เปิดเผยข้อมูล ซึ่งเป็นการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการรับรู้ รับทราบข้อมูลข่าวสารจากทางราชการ มาตรา 56 และ มี พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 บัญญัติให้อำนาจไว้

การเปรียบเทียบ พ.ร.บ. วัตถุอันตราย

การเฝ้าระวังการขึ้นทะเบียนสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ผศ.ดร.พีระยศ แข็งขัน

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ความจำเป็นในการประกาศห้ามใช้วัตถุอันตราย

1. มีพิษต่อมนุษย์และสัตว์สูงมาก
2. เกิดพิษเรื้อรัง ก่อมะเร็ง เกิดการเปลี่ยนแปลง ทางพันธุกรรม
3. คงทนในสภาพแวดล้อม สลายตัวยาก
4. พิษตกค้างในผลผลิตและพิษตกค้างสะสมในห่วงโซ่อาหาร
5. เป็นอันตรายต่อพืชและสัตว์ที่เป็นประโยชน์
6. ห้ามใช้ในประเทศพัฒนาแล้ว
7. มีสารอื่นทดแทนที่เสี่ยงภัยน้อยกว่า

สถานการณ์การเฝ้าระวังการใช้สารเคมีทางการเกษตร

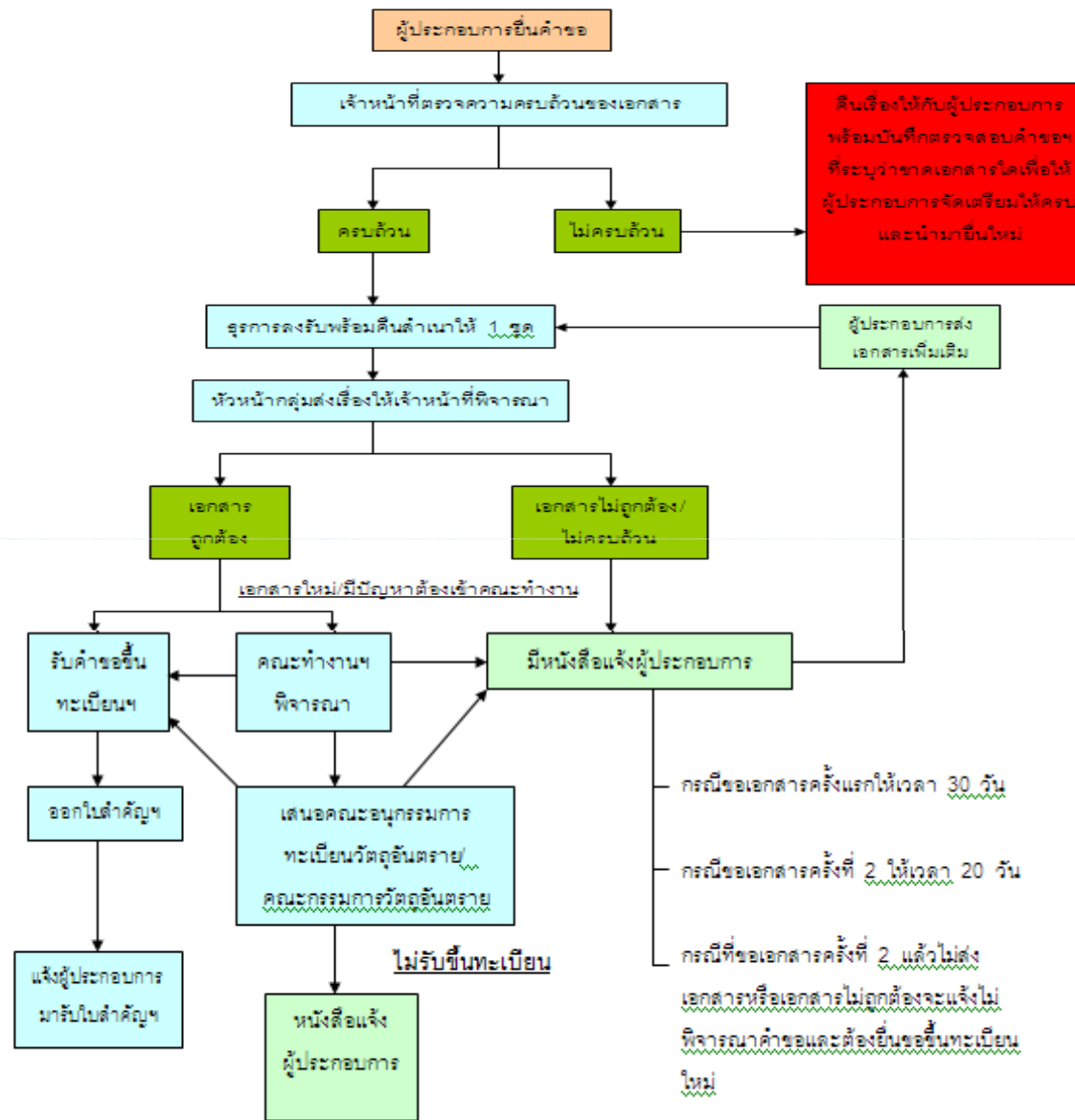
- สารเคมีกำจัดโรค แมลงศัตรูพืช 4 ชนิด ที่มีใช้กันอย่างแพร่หลาย และใช้ในปริมาณสูงในการเกษตรไทย ได้แก่ **Cabofuran Dicrotophos Methomyl และ EPN** (มีใช้ปริมาณน้อยกว่า) ซึ่งเป็นสารกำจัดศัตรูพืชที่มีพิษร้ายแรง เป็นอันตรายสูงต่อมนุษย์ สัตว์ มีพิษตกค้างในสิ่งแวดล้อม และหลายประเทศทั่วโลกห้ามใช้
- ซึ่งจากข้อมูลทางวิชาการชี้ชัดแล้วว่าสารเคมีทั้ง 4 ชนิด มีพิษและผลกระทบร้ายแรง เป็นอันตรายต่อมนุษย์ สัตว์และสิ่งแวดล้อม
- กรมวิชาการเกษตร ยังมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการขอตรวจสอบ และให้การรับรองการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายทางการเกษตร
- ไม่ว่าจะเป็นสารเคมี หรือสารสกัดจากพืช ถือว่าเป็นวัตถุอันตราย

กระบวนการและขั้นตอนการขึ้นทะเบียน

- การยื่นเอกสารคุณสมบัติทางเคมี และกายภาพของสาร ความคงตัวของสาร รวมทั้งข้อมูลพิษเฉียบพลันและพิษตกค้างซึ่งเป็นการใช้เอกสารรับรองจากห้องปฏิบัติการที่ได้รับมาตรฐาน
- ขั้นตอนที่ 1 การทดลองเบื้องต้น เพื่อทราบประสิทธิภาพและพิษของสารในสภาพแปลงทดลอง (ยกเว้นสะเดา)
- ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้ชั่วคราว ให้ทราบข้อมูลพิษระยะปานกลาง และพิษตกค้าง (ปัจจุบันไม่มีการประเมินในขั้นตอนนี้ เพราะผู้ขอมีข้อมูลอย่างสมบูรณ์ครบถ้วนสำหรับการประเมินแล้ว)
- ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลขั้นสุดท้าย โดยคณะกรรมการพิจารณาการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย มีอธิบดีกรมวิชาการเกษตรเป็นประธาน

ซึ่งสารสกัดสมุนไพรจากพืชอื่นๆ ถือเป็นวัตถุอันตรายที่ต้องใช้ขั้นตอนเดียวกันกับสารเคมี ถือเป็นภารกิจกักกันการนำสารพืชสมุนไพรเพื่อใช้เป็นทางเลือกในการเกษตร

ขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์วัตถุอันตราย

ซึ่งในปัจจุบันข้อมูลในขั้นตอนการดำเนินการและพิจารณาการขึ้นทะเบียน
ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลต่อประชาชน

- ตามมติของคณะรัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2552
- กำหนดให้หน่วยงานที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับวัตถุอันตรายมีการเปิดเผยขั้นตอนและข้อมูลประกอบการพิจารณาให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทราบ

ตามข้อบังคับของกฎหมาย

หน่วยงานต้องเปิดเผยขั้นตอนและข้อมูลประกอบการพิจารณาให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทราบว่าข้อมูลที่ประกอบการตรวจสอบ และพิจารณารับรองวัตถุอันตรายนั้นมีความโปร่งใสหรือไม่ อย่างไร

ซึ่งในทางข้อกฎหมายแล้ว สามารถดำเนินการได้เพียงใด

- ภาคประชาชนสามารถตรวจสอบได้หรือไม่ และได้ในขั้นตอนใด
- ความลึกของการเข้าถึงข้อมูลในแต่ละขั้นตอนอยู่ในระดับใด
- กระบวนการเข้าถึงข้อมูลยากง่ายเพียงใด และควรมีแนวทางในการปฏิบัติได้จริงอย่างไร ใครควรเป็นผู้รับผิดชอบ
- ภาคประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีสิทธิเสนอความคิดเห็น เสนอแนะหรือทักท้วงเพื่อประกอบการพิจารณาการนำเข้า และการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายได้หรือไม่ อย่างไร
- สามารถลดขั้นตอนการขึ้นทะเบียนสารสกัดจากพืชสมุนไพรป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้หรือไม่ อย่างไร

เพื่อปรับปรุงกระบวนการขึ้นทะเบียน
สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

พิธียศ แข็งขันและ รวิวรรณ อินทริวิชา

กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช

- พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. **2535**
- พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. (ฉบับที่ **2**)**2544**
- พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. (ฉบับที่ **3**)**2551**

สภาพปัญหาที่พบจากการศึกษา

1 พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ไม่ได้เป็นกฎหมายเฉพาะสำหรับใช้
ในการควบคุมสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ส่งผลให้การบังคับใช้มาตรการต่าง
ไม่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน

2 ขั้นตอนการขึ้นทะเบียนสารป้องกันการกำจัดศัตรูตามประกาศกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นผู้ได้รับ
ผลกระทบโดยตรง

3 การทำงานของหน่วยงานผู้รับผิดชอบวัตถุอันตรายเป็นแบบรวมงานทุก
อย่างในทีเดียวไม่มีการกระจายการทำงาน จึงส่งผลให้ภาครัฐไม่สามารถ
เน้นบทบาทในการตรวจสอบคุณภาพการผลิต การนำเข้า หรือการ
ครอบครองวัตถุอันตรายได้อย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะ

- แก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. วัตถุอันตราย 2535 โดย
  - ควรกำหนดกฎหมายและองค์ที่ทำหน้าที่เฉพาะในการควบคุมจัดการสารเคมีทางการเกษตรและสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยเฉพาะ
  - ควรกำหนดให้เจ้าหน้าที่เปิดเผยขั้นตอนในการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายทุกชนิด
  - ควรกำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียในการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย นำเสนอข้อมูลที่ใช้ประกอบการพิจารณาตลอดจนนำข้อมูลนั้นไปประกอบการพิจารณาการขึ้นทะเบียนด้วย
  - ควรแยกหน่วยงานในการรับผิดชอบการขึ้นทะเบียนกับการตรวจคุณภาพและการครอบครองอย่างชัดเจน

แนวทางการเฝ้าระวังการขึ้นทะเบียนสาร 4 ชนิด

- 1** ควรส่งเรื่องร้องเรียนถึงผลกระทบของสารทั้ง 4 ชนิดไปยังคณะกรรมการวัตถุอันตรายเพื่อให้คณะกรรมการดำเนินการยับยั้งและไม่รับขึ้นทะเบียนสารเคมีดังกล่าวต่อไปตามอำนาจหน้าที่ของตน(พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535)
- 2** ยื่นคำร้องต่อกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อขอให้เปิดเผยข้อมูล ซึ่งเป็นการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการรับรู้ รับทราบข้อมูลข่าวสารจากทางราชการ มาตรา 56 และ มี พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 บัญญัติให้อำนาจไว้

**ข้อเสนอจากภาคประชาชนถึงสิทธิและการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนตามข้อบังคับของกฎหมาย พ.ร.บ. วัตถุอันตราย**

1.กรมวิชาการเกษตรต้องเปิดเผยขั้นตอนและข้อมูลประกอบการพิจารณา ให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทราบ ว่าข้อมูลที่ประกอบการตรวจสอบ และพิจารณารับรองวัตถุอันตรายนั้นมีความโปร่งใส ภาคประชาชน สามารถตรวจสอบได้ ในแต่ละขั้นตอน โดยกรมวิชาการเกษตรควรเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องดังกล่าว

2.ภาคประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีสิทธิเสนอความคิดเห็น เสนอแนะ หรือทักท้วงเพื่อประกอบการพิจารณาการนำเข้า และการขึ้นทะเบียน วัตถุอันตราย โดยภาคประชาชนต้องมีสิทธิในการเสนอแนะข้อมูลที่ได้รับผลกระทบจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรทั้งในเชิงพื้นที่จริง และข้อมูลทางวิชาการที่เป็นกลาง ที่สำคัญคือประชาชนต้องสามารถ ตรวจสอบ และรับทราบข้อมูลในการขึ้นทะเบียนได้อย่างโปร่งใสทั้ง กระบวนการ (จะรู้ได้อย่างไรว่าข้อเสนอแนะและข้อมูลจากประชาชน ถูกนำไปใช้ในการพิจารณาให้ขึ้น หรือไม่ให้ขึ้นทะเบียน วัตถุอันตราย)

3. การพิจารณาการอนุมัติให้ขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายโดยกรมวิชาการ
เกษตร ทั้งกระบวนการและทุกขั้นตอน ตั้งแต่ยื่นเอกสารคุณสมบัติทาง
เคมีและกายภาพของสาร ความคงตัว ข้อมูลความเป็นพิษเฉียบพลัน
เป็นการใช้เอกสารจากห้องปฏิบัติการที่ได้รับมาตรฐาน ต่อมาเป็น
ขั้นตอนที่ **1** การทดลองเบื้องต้น เพื่อทราบประสิทธิภาพและพิษใน
สภาพแปลง ขั้นตอนที่ **2** การทดลองใช้ชั่วคราว ขั้นตอนที่ **3** การ
ประเมินขั้นสุดท้าย อยู่ที่กรมวิชาการเกษตรทั้งสิ้น ทำไมกรมวิชาการ
เกษตรจึงบอกว่า การพิจารณาการขึ้นทะเบียนกรมวิชาการเกษตร ไม่
เกี่ยวข้อง แต่เป็นคณะกรรมการวัตถุอันตรายเป็นผู้รับผิดชอบในการ
พิจารณาให้ขึ้นทะเบียนว่าผ่านหรือไม่ผ่าน ทั้งที่กรมวิชาการเป็น
ผู้ดำเนินการทั้งหมดตั้งแต่ต้น

4. การประกาศยกเลิกการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในประเทศที่พัฒนาแล้ว มีการศึกษาอย่างชัดเจนและถี่ถ้วน จากการร่วมมือกันของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางสุขภาพของมนุษย์ สัตว์ และความ เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการคำนึงถึงความคุ้มค่าต่อการ ใช้สารเคมีตัวนั้นๆ ในระบบการผลิตทางการเกษตร แล้วทำไมประเทศไทยจึงยังเมินเฉยต่อผลการศึกษาดังกล่าว ดังนั้นจึงควรอย่างยิ่งที่ จะต้องนำผลการศึกษานั้นมาใช้ในการพิจารณาให้ยกเลิกการขึ้น ทะเบียนสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่มีอันตรายอย่างจริงจัง

5. วัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ที่มาจากสารสกัดจากพืชและจุลินทรีย์ เป็นการใส่สารชีวภาพที่มาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญา ซึ่งรู้จักโดยทั่วไปว่ามีพิษต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมต่ำและตกค้างไม่นาน เมื่อเทียบกับสารเคมี จึงต้องมีขั้นตอนและกระบวนการเช่นเดียวกับการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 (ตั้งแต่ขั้นตอนการยื่นเอกสารทางวิชาการที่ต้องผ่านการตรวจรับรองจากห้องปฏิบัติการที่น่าเชื่อถือ...ความน่าเชื่อถือคือ มาตรฐานใด และจากใคร รวมทั้งขั้นตอนการทดสอบพิษเบื้องต้น ต่อมาเป็นการทดลองใช้ชั่วคราว และการประเมินขั้นสุดท้ายก่อนพิจารณาให้ผ่านการขึ้นทะเบียน) ถ้าอย่างนี้เกษตรกรทั่วไป มีความสามารถขอขึ้นทะเบียนได้หรือไม่ แล้วในปัจจุบันสารสกัดจากพืชมีขึ้นทะเบียนแล้วกี่ชนิด ยกเว้นสารสกัดจากสะเดา ดังนั้นควรแยกการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ต่างหาก และวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 นั้นควรแยกออกเป็นชนิดที่มีพิษไม่รุนแรง และพิษรุนแรงออกจากกัน โดยพิจารณาตามความจำเป็นในการประกาศห้ามใช้วัตถุอันตรายมาเป็นเกณฑ์ ว่าระดับใดที่ถือว่าเป็นสารที่มีพิษรุนแรงจากเกณฑ์ดังกล่าว และเสนอให้มีการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ เพื่อดูแลและพัฒนาเกษตรกรรมทางเลือก (เทียบเท่ากรมวิชาการเกษตร)

การประเมินความเสี่ยง

การยกเลิกการใช้สารเคมีอันตราย

การขนทะเลเบียนวัตถุอันตราย (สารเคมีทางการเกษตร)

พีระยศ แข็งขัน

ภาควิชาเทคโนโลยีการเกษตร

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การขึ้นทะเบียนสารเคมีทางการเกษตร

สารเคมีเกษตร ก่อนที่จะนำมาจำหน่ายในตลาดได้นั้น ไม่ใช่ว่าผลิตหรือนำเข้ามาแล้วจะจำหน่ายได้ทันที จำเป็นต้องผ่านการประเมินและขึ้นทะเบียนสารเคมีก่อน เพื่อทดสอบความปลอดภัย โดยเฉพาะในเรื่อง พิษที่มีต่อคน สัตว์ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบก็คือ กรมวิชาการเกษตร

การขึ้นทะเบียนสารเคมีทางการเกษตร(ต่อ)

ซึ่งการที่สารเคมีแต่ละชนิดจะสามารถผ่านขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียนได้ผู้ ประกอบการจะต้องนำสารเคมีที่ขอขึ้นทะเบียนไปดำเนินการดังนี้

1. วิจัยและทดสอบประสิทธิภาพ ของวัตถุอันตรายจำนวน 2 สถานที่หรือ 2 ฤดูกาล
2. สารเคมีต้องผ่านการวิเคราะห์คุณสมบัติทางเคมีและกายภาพ
3. มีการประเมินข้อมูลทางด้านพิษวิทยาทั้งพิษเฉียบพลันและพิษเรื้อรัง ซึ่งต้องมีความปลอดภัยทั้งต่อคน สัตว์ และสิ่งแวดล้อม

การขึ้นทะเบียนสารเคมีทางการเกษตร(ต่อ)

เบื้องต้นกรมวิชาการเกษตร ได้กำหนดข้อมูลที่ใช้ประกอบการขึ้นทะเบียนต้องเป็นข้อมูลที่ได้รับการรับรองจาก ประเทศผู้ผลิต ทั้งยังต้องเป็นสารเคมีที่ได้รับอนุญาตให้ใช้หรือจำหน่ายในประเทศผู้ผลิตด้วย ขณะเดียวกันต้องมีข้อมูลผลวิเคราะห์คุณภาพสารเคมีที่ได้รับการรับรองจากห้องปฏิบัติการมาตรฐาน GLP (Good Laboratory Practice) โดยมีหนังสือรับรองจากหน่วยงานรัฐบาลของประเทศผู้ส่งออก หรือมีเอกสารรับรองจากสถานทูตไทยในประเทศนั้นๆ เป็นหลักฐานด้วย

การขึ้นทะเบียนสารเคมีทางการเกษตร(ต่อ)

โดยผู้ประกอบการจะต้องยื่นข้อมูลและการวิจัยทดสอบทั้งหมดดังกล่าวให้คณะอนุกรรมการฯ ประเมินผลและพิจารณาก่อนที่จะให้มีการขึ้นทะเบียน

การขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายทางการเกษตรต้องผ่านขั้นตอนการตรวจสอบต่าง ๆ หลายขั้นตอน และแต่ละขั้นตอนต้องใช้ระยะเวลาในการพิจารณาและทดสอบจนแน่ใจว่าสารเคมีที่จะ อนุญาตให้ขึ้นทะเบียนนั้นจะไม่ใช่พิษต่อมนุษย์ สัตว์ และไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

การขึ้นทะเบียนสารเคมีทางการเกษตร(ต่อ)

จนถึงขณะนี้มีผู้ยื่นข้อมูลพิษวิทยาให้ประเมิน ซึ่งคณะทำงานประเมินข้อมูลพิษวิทยาได้ใช้ระยะเวลาประมาณ 2 ปีประเมินข้อมูลทางด้านพิษวิทยาและพิษตกค้าง

โดยในส่วนของคำขอที่ไม่ผ่านการประเมินนั้นเนื่องจากขาดข้อมูลการศึกษาด้าน การทดสอบความปลอดภัย เพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิชาการและเงื่อนไขตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง การขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายทางการเกษตรตาม พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง กำหนดรายละเอียด หลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย

คำแนะนำการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย

การขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายทางการเกษตร คือ การพิจารณาเพื่อเลือกที่จะใช้วัตถุอันตราย ชนิดใดชนิดหนึ่งในประเทศ โดยการประเมิน ประโยชน์ และความเสี่ยงในการใช้ ทั้งนี้ โดยหลักเกณฑ์และวิธีการ คำนึงตามประกาศต่าง ดังนี้

- ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง การขึ้นทะเบียน การออกใบสำคัญและการต่ออายุใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายที่กรมวิชาการเกษตรรับผิดชอบ พ.ศ.2551
- ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง ผลากและระดับความเป็นพิษของวัตถุอันตรายที่กรมวิชาการเกษตรเป็นผู้รับผิดชอบ พ.ศ.2538
- ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง กำหนดรายละเอียด หลักเกณฑ์ และวิธีการขึ้นทะเบียน การออกใบสำคัญและการต่ออายุใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายที่กรมวิชาการเกษตรเป็นผู้รับผิดชอบ พ.ศ.2552

การขึ้นทะเบียนนำเข้า เป็นการขึ้นทะเบียนวัตถุดิบทรายเพื่อนำผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป (Finished Product) จากต่างประเทศเข้ามาจำหน่าย หรือนำสารชนิดเข้มข้น (Technical Grade) เข้ามาเพื่อผสมปรุงแต่ง

เอกสารที่ต้องใช้

1. คำขอขึ้นทะเบียนวัตถุดิบทราย วอ/กษ/กวก 1
2. ข้อมูลพิษวิทยาขั้นการทดลองเบื้องต้น สารเคมีสังเคราะห์ 6 ชุด สารอินทรีย์ 20 ชุด
3. คำขออนุญาตทำการทดลองประสิทธิภาพ และพิษตกค้าง 6 ชุด
4. แผนการทดลองประสิทธิภาพและพิษตกค้าง 6 ชุด
5. คำขออนุญาตนำเข้าตัวอย่างวัตถุดิบทราย วอ/กษ/กวก 12

การขึ้นทะเบียนผลิต เป็นการขึ้นทะเบียนวัตถุดิบทรายที่ผลิตภายในประเทศ หรือนำวัตถุดิบทรายชนิดเข้มข้น (Technical Grade) มาเพื่อผสมปรุงแต่ง (Formulate) เป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป หรือนำวัตถุดิบทรายที่บรรจุในภาชนะขนาดใหญ่มาแบ่งเป็นขนาดที่เล็กลง (Repack)

เอกสารที่ต้องใช้

1. คำขอขึ้นทะเบียนวัตถุดิบทราย วอ/กษ/กวก 1
2. ข้อมูลพิษวิทยาขั้นการทดลองเบื้องต้น สารเคมีสังเคราะห์ 6 ชุด สารอินทรีย์ 20 ชุด
3. คำขออนุญาตทำการทดลองประสิทธิภาพ และพิษตกค้าง 6 ชุด
4. แผนการทดลองประสิทธิภาพและพิษตกค้าง 6 ชุด
5. คำขออนุญาตผลิตตัวอย่างวัตถุดิบทราย วอ/กษ/กวก 12

กรณีและผู้ขอขึ้นทะเบียนยื่นคำขอครั้งแรกต้องมี

1. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน/สำเนาใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว
2. สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล
3. หนังสือมอบอำนาจ (กรณีผู้ยื่นไม่ใช่ผู้มีอำนาจลงนาม)

สถานที่ติดต่อและยื่นคำขอ

ฝ่ายวัดภูมิพิศ ส่วนใบอนุญาตและขึ้นทะเบียน

สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร

ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ๑๐๕๐๐

โทรศัพท์ ๐๒-๕๖๕๖๕๘๖ โทรสาร ๐๒-๕๖๕๖๕๘๘

การขออนุญาตนำเข้าและผลิต

นอกจากนี้เมื่อผ่านขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายแล้ว หากผู้ประกอบการมีความประสงค์จะนำเข้าหรือผลิตสารเคมีจะต้องได้รับใบอนุญาต จากกรมวิชาการเกษตรอีกขั้นตอนหนึ่งด้วยเช่นกัน โดยก่อนที่จะอนุญาตให้มีการผลิตได้นั้นจะต้องมีการตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐาน ของโรงงานด้วยว่าเป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมาย กำหนดหรือไม่

กรมวิชาการ เกษตรจะตรวจสอบการนำเข้าสารเคมีทุกชิปमेंท์ ตรวจสอบโรงงานที่ผลิต รวมทั้งร้านจำหน่ายสารเคมีเป็นระยะ หากพบว่าไม่ เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้จะมีการดำเนินคดีตามกฎหมายและ พักใช้ใบอนุญาตทันที

สรุป

- ระยะเวลาในการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายทางการเกษตรประมาณ 1-2 ปีต่อสาร 1 ตัว
- การวิเคราะห์คุณสมบัติทางเคมีและกายภาพ ข้อมูลการทดสอบพิษวิทยา ทั้งพิษเฉียบพลันและพิษเรื้อรัง ซึ่งต้องมีความปลอดภัยทั้งต่อคน สัตว์ และสิ่งแวดล้อม ต้องมีผลวิเคราะห์คุณภาพสารเคมีที่ได้รับการรับรองจากห้องปฏิบัติการมาตรฐาน GLP (Good Laboratory Practice) โดยมีหนังสือรับรองจากหน่วยงานรัฐบาลของประเทศผู้ส่งออก หรือมีเอกสารรับรองจากสถานทูตไทยในประเทศนั้นๆ เป็นหลักฐานด้วย (บริษัทผู้ผลิตสารส่งออกชนิดนั้นๆ จะมีข้อมูลเหล่านี้ ยกเว้นถ้าเป็นสารเคมีชนิดใหม่ที่ผลิตได้ทั้งในประเทศและนอกประเทศ จำเป็นต้องวิเคราะห์คุณสมบัติและทดสอบความเป็นพิษ)